

2007. december 17.

Emlékeztető az MRB 2007. 12. 17-ikén megtartott üléséről

Jelen volt: Budai Tamás, Császár Géza, Főzy István, Galáczy András, Görög Ágnes, Haas János, Harangi Szabolcs, Juhász Györgyi, Knauer József, Sztanó Orsolya és külön meghívottként Piros Olga

Kimentését kérte: Bernhardt Barnabás, Kordos László, Kovács Sándor, Lukács Réka, Nagymarossy András, Szederkényi Tibor és utólag Koroknai Balázs

Az ülés előre megküldött napirendi pontjai:

1. A formációleírások kötet helyzete (albizottsági tájékoztatók)
2. Albizottsági ülések és teendők
3. A sztratigráfiai terminusok és nomenklatura írásmódja:
  - kvarter litosztratigráfia és ami ma helyettesíti
  - biozónák, kronozónák
4. A geológiai helyesírási szótár helyzete (Piros Olga)
5. A vulkáni képződmények tagolási lehetősége és a litosztratigráfia (Harangi Szabolcs)
6. A rétegtani táblázat újraalkotása (alaptáblázatok kézbeadása)
7. Tájékoztató az ISSC-ben folyó tevékenységről, a terciér és a kvarter: helye a skálában
8. Egyebek

Az ülésen egybevonatan került terítékre az 1. és 2. napirendi pont, amelyhez harangi Szabolcs korai távozása miatt még az 5. pont is társításra került.

Harangi Szabolcs (Magma Ab): jelenlegi legsürgetőbb feladata olyan koncepció kidolgozása, a hivatalosnak tekintett nemzetközi litosztratigráfiai tagolás elveinek alkalmazása mellett további lehetőségeket is igénybe akar venni a vulkáni rétegsorok tagolása során. Ilyen lehetőséget lát jelenleg a nem hivatalosnak tekinthető litoszom, valamint a nemzetközi rétegtani irányelvekben más tartalommal használt diszkordáns határú egységek (synthem), vagy bármely más, a gyakorlatban jól használható rendszerek bevonásában. Ebből adódóan egyelőre nem lát esélyt arra, hogy a miocén magmatitok litosztratigráfiai tagolását a közeli hónapokban meg tudják oldani. Megítélése szerint a kialakítandó rendszernek kihatása lehet más jelentősebb vulkanitok tagolására is. A bizottság kérése, hogy a koncepció kidolgozása során tegye lehetővé, hogy elgondolásai az MRB ülésén is megvitathatók legyenek.

A **Kvarter Ab.** titkárának távollétében a jelenlegi helyzetről Császár Géza adott rövid áttekintést:

- a) mindeddig nem került sor albizottsági ülésre, így vezetőségválasztásra sem.
- b) súlyos gondot okoz a litosztratigráfiai tagolás rendezetlensége, a geológiában használatos rendszer figyelmen kívül hagyása miatt. Ez önmagában is akadályozza mind a kvarter formációk szabványos leírását, mind a rétegtani táblázat újraalkotását.

Juhász Györgyi (Pannóniai Ab): Tavaszra ígérték a pannóniai formációk szabványos leírását, de ma veszélyeztetve látja a határidőre történő elkészülést. A pannóniai rétegtani táblázatot a közel múltban aktualizálták.

A **Miocén Ab** vezetőinek távollétében Császár Géza summázta: ülésre és így vezetőségválasztásra sem került sor, előrehaladásról sem a leírások elkészítése, sem a táblázat újraalkotása tárgyában nincs tudomása

Sztanó Orsolya: Nagymarossy András január végére ígerte az oligocén formációleírások elkészítését. A táblázatok átszerkesztésével még nem foglalkozott az Ab.

Az **Eocén Ab**: Knauer Józseftől kapott információ szerint Tóth Kálmán elkészítette a neki kirótt formációk leírását.

Knauer József (Kréta Ab) a táblázatokkal kapcsolatban felvetette a tagozatrangú egységek ábrázolhatóságának kérdését

Galács András (Jura Ab):

a) jól halad a jura formációk szerkesztői munkájával, ami könnyebbnek bizonyult, mint remélte,

b) Pálffy Józsefet jelölte a Nemzetközi Jura Ab új elnökéül, ami személyes tevékenysége mellett a hazai rétegtani számára is elismerés.

c) A Bath Mcs, amelynek hazai részről ő a tagja, Digne mellett jelölte ki a bath emelet alsó határának sztratotípusát.

Haas János (Triász Ab): A triász rétegtani táblázat mind a jelenlegi, mind az időarányos változatában elkészült.

A **Paleozoos Ab** tevékenységéről bizottsági tag jelenlétének hiányában nincs új ismeret.

A bizottság elnöke kéri azon albizottságok vezetőit, ahol a formációleírások kézirat formájában rendelkezésre állnak (Miocén, Oligocén, Eocén, Jura Ab), hogy a kora-tavasza tervezett következő ülésig készítsék el a rájuk tartozó szakszerkesztői feladatokat, hogy a kötetek átadhatók legyenek technikai szerkesztésre.

A Bizottság nyomtatékosan kéri azon albizottságok vezetőit, ahol a munkák (formációleírások, rétegtani táblázatok elkészítése) továbbvitele más irányú leterheltség miatt (Miocén Ab), vagy az albizottság elnökének lemondása miatt (Kvarter Ab) nem biztosított, legkésőbb február 29-ikéig tartsák meg a tisztújító és feladatmeghatározó ülésüket. Az ülés idejéről és helyéről értesítsék az Elnökséget.

Az ülés befejezése után jutott eszembe, hogy kérjem az albizottságok támogatását, hogy a jövőben hívjuk meg a bizottság üléseire Pálffy Józsefet, aki a Nemzetközi Jura Albizottság elnökeként első kézből tájékoztathatna bennünket a Nemzetközi Rétegtani Bizottság aktuális állásfoglalásairól. **Kérem, jelezzétek, egyetértetek-e Pálffy József az üléseinkre történő rendszeres meghívásával!**

3. A sztratigráfiai terminusok és nomenklatura írásmódja (Császár Géza)

a) A Földtani Közlönyhöz érkezett cikk kapcsán vált nyilvánvalóvá a kvarter képződményeknek a nemzetközi és hazai rétegtani irányelvekkel összeegyeztethetetlen rendszerű rétegtani tagolása és megnevezése, vagyis heterogén volta. A Bizottság kéri a Kvarter Albizottságot, hogy tegyen erőfeszítéseket annak érdekében, hogy mindazokon a helyeken, ahol litosztratigráfiai egységek létrehozhatók, a litosztratigráfiai terminológia és nomenklatura szabványos alkalmazásával alkossa meg azokat. Ebben az Ab geológusai nyújtsanak kellő tájékoztatást, segítséget a tárgykörben még kellő ismeretekkel nem rendelkező albizottsági tagoknak. A bizottság jelen lévő tagjai egyetértettek azzal is, hogy a továbbiakban a nem hivatalosnak tekinthető sztratigráfiai - legfőként litosztratigráfiai - szánt - terminusokat a hozzájuk benyújtott tanulmányokban a földtani folyóiratok kis kezdőbetűvel közölgék, jelzését adva annak, hogy azok nem tekinthetők hivatalos megnevezésnek.

b) A bizottság a bio- és kronozónák magyar nyelvű írásmódjával kapcsolatban az alábbi állásfoglalást tette:

1) A standard kronozónák esetében a teljes (nemzetség és fajnév) esetén a nemzetség név és a zóna kifejezés nagy kezdőbetűvel, a fajnév kis kezdőbetűvel írandó (Stoliczkaia dispar Zóna). Rövidített változatában, amikor a fajnévhez kapcsolódik a zóna, mindkét szó nagy kezdőbetűvel írandó (Dispar Zóna). (Ez az írásmód akkor válik hatályossá, ha az MTA autentikus szervezete ez ellen az írásmód ellen nem emel kifogást).

2) A biozóna fajták esetében csak az az ősmaradvány név írandó nagy kezdőbetűvel, amely a taxon írása során egyébként is nagy kezdőbetűvel íródik. A biozóna típus a és a zóna kifejezés kis kezdőbetűvel használandó, kötőjel nélkül (Exus albus tartomány zóna). Ez utóbbi esetben is konzultálni kell az MTA helyesírási kérdésekben autentikus szervezetével, mert vannak esetek, amikor a zónát kötőjellel kellene kapcsolni a biozóna fajta megnevezéséhez. Ezt és a fenti egyeztetési feladatot Piros Olga vállalta magára.

4. A geológia helyesírási szótár készítésének helyzetéről Piros Olga adott tájékoztatást. E szerint 14 szakember küldte vissza kiegészítéssel, megjegyzésekkel az egyes szakterületek szójegyzékét. Nem érkezett be jegyzék a tektonika, a bányászat, a vulkanológia, az őslénytan és a mérnökgeológia területéről. Ennek következménye, hogy az eredetileg elgondolt ütemterv nem tartható. Az elnök kérte a kollégákat, segítsék elő a valamennyiünk számára fontos geológiai szakszótár elkészíthetőségét.

5. A vulkanológiai terminológia kérdéseit lásd az 1. pont alatt.

6. A rétegtani táblázat újraalkotása. Hosszas vita bontakozott ki arról, hogy maradjon-e a jelenlegi táblázat esetében alkalmazott időtartamtól független, egyenléptékű korszakbeosztás vagy térjünk át az időarányos korszakbeosztásra. Felmerült még a vastagságarányos tagolás

lehetősége is, de az utóbbitól azonban a bizottság eltekintett. A kérdés azért merült fel, hogy tisztázzuk, melyik megoldás teszi jobban lehetővé a formációk feltüntethetőségét, illetve melyik tükrözi helyesebben a képződés szempontjából aktív és passzív időintervallumokat.

Több bizottsági tag felvetése alapján kérjük a bizottság tagjait, hogy a saját táblázatán vizsgálják meg, az egyenléptékű vagy az időarányos korszak-ábrázolás lenne-e alkalmasabb a vonatkozó litosztratigráfia egységek (formációk és komplexumok) ábrázolására. Meggyőző többségű visszajelzések esetén véglegesítődik a táblázat alapjául szolgáló geokronológiai háttérváz típusa. Jelentős véleménykülönbség esetén a legközelebbi bizottsági ülésen - az argumentációk birtokában - többségi szavazás dönt az alkalmazandó megoldásról.

A bizottság egyetértett abban, hogy a táblázat újraalkotása során az alkalmazandó tájegységek számát és terjedelmét, valamint a litosztratigráfiai egységek mennyiségét és azok kiterjedését egyaránt a legújabb eredmények figyelembevételével kell meghatározni. A geokronológiai háttérhez minden albizottság a Gradstein et al. 2004: A Geologic Time Scale 2004, Cambridge kötetben foglalt adatok használja fel. Amennyiben ez nem érhető el, Császár Géza azt, kérésre, rendelkezésre bocsátja.

Az új táblázathoz tartozó új formációk rövid definícióját ugyancsak el kell készíteni, illetve szükség esetén a régieket módosítani. Itt felmerült a tagozatrangú egységeknek a rövid leírásba történő esetleges beépítésének gondolata is. A terv szerint a táblázatok az év végére, illetőleg lehetőség szerint ez év októberére végleges állapotba hozandók.

7. Az idő előrehaladott volta miatt az ISSC-en folyó munkák ismertetésére nem került sor, csupán annyi hangzott el (Császár Géza), hogy jelenleg folyik az elektronikus szavazás a bizottság elnöki és két alelnöki tisztségének betöltéséről. Miután az alelnökségre két jelölt volt nagy valószínűséggel ezek H. Weisser és J. Antoni Zalasiewicz lesz.

8. Az Egyebek napirendi pont időhiányában elmaradt.

Budapest, 2007. 12. 18.

Császár Géza